

Papirnati novac iz numizmatičke zbirke Muzeja grada Koprivnice

Ideja o novcu je nastala s razvojem ljudskih potreba, jer nije bilo moguće da se željena roba dobije uvijek u pravo vrijeme razmjenom. Prvi je novac bio različitih oblika. U raznim krajevima zemlje mnogo je toga upotrebljavano kao novac (školjke, plodovi, nakit, životinje...). Najstarijim novcem na svijetu smatraju se zlatne, srebrne i bakarne poluge, sa žigom koje su cirkulirale u Kini i Asiriji oko 2200 godine p.n.e.¹ Metalni novac u obliku kakvog ga mi danas poznajemo javlja se u VII vijeku p.n.e. u Maloazijskoj pokrajini Lidiji, zatim kod Grka i svih kulturnih naroda. Garanciju za vrijednost novca preuzela je država odnosno vladajući forum. Tako je vrijednost novca bila usko vezana uz vrijednost i snagu države, odnosno izdavača novca. Time nam se preko novca direktno ili indirektno daje uvid u niz raznih problema koji su usko vezani i s novčanim poslovanjem.² Kad su ljudi počeli svoj metalni novac povjeravati bankama na čuvanje, banke su im izdavale potvrde na osnovi kojih su mogli godići svoj novac kad bi im zatrebao i kod drugih banaka. Te su se potvrde zvale **banknote**. Postepeno su ljudi počeli plaćati robu tim potvrdoma, umjesto metalnim novcem. Tako je nastao papirnati novac. Banknote su u početku samo bile priznanice koje je državna riznica izdavala kao garanciju za uložene zlatne ili srebrne predmete. S vremenom papirnati novac je ustvari zamijenio dotadašnju valutu temeljenu na plemenitim metalima. Papirnati novac kao najmlađi u razvojnom slijedu pojavio se u Kini u VIII vijeku (dinastija Tang). Već u XI vijeku za dinastije Sung, Kina doživljava veliku inflaciju zbog prevelike količine papirnato novca u optideju. Skoro tisuću godina kasnije papirnati novac se pojavio i u Evropi, i to: u Amsterdamu 1609, Hamburgu 1629, Stokholmu 1656, Rotterdamu 1659, Londonu 1694, Parizu 1720, Beču 1759, Torinu 1793, Kraljevini Srbiji 1876, Bugarskoj 1885, Kraljevini Crnoj Gori 1912...³ Danas najstariji poznati sačuvani primjerak papirnate novčanice potječe iz perioda Ming dinastije (epoha Hung Wu – veliki rat, 1368 – 1398).⁴ Pronalazak papira koji se pripisuje kinezu Čaj Lunu (TS'AI – LUN) oko 105. godine bio je qresudan za pojavu banknota. Tajna je otkrivena 751. kada su Arapi zarobili kineske proizvođače papira. Papir započinje svoj pobjednički put kroz arapski svijet, da bi konačno Mauri umijeće proizvodnje papira prenijeli u Evropu oko godine 1100 (Španjolska). Nagli razvoj proizvodnje papira i usko s tim vezan pronalazak tiska u XV vijeku bili su najvažniji faktori za definitivno uvođenje i učvršćenje papirnog novca (banknote) kao platežnog sredstva.⁵

Novčanice su se ranije izrađivale u svim tiskarskim tehnikama. Danas se uglavnom izrađuju u »dubokom tisku«. Kako bi se spriječila izrada lažnih novčanica, crtež se novčanice na tiskarskoj ploči izrađuje vrlo komplicirano. Dodatnu zaštitu od falsificiranja obezbjeđuje i papir za tisak novčanica, čija je specijalna struktura drži u tajnosti.⁶ Prve su novčanice jednostavno gravirane, a datum i potpisi rukom ispisan. Cjelokupan razvoj papirnato novca kreće se od jednobojnih novčanih cedulja do višebojnih i reljefnog tiska i tzv. »kompjuterske grafike« XX vijeka.

Novac je u prvom redu sredstvo trgovine i razmjene, ali je istodobno i povijesni, ekonomski, jezični i umjetnički dokument vremena i sredine u kojoj je nastao. S tog aspekta proučavanje novca ima značajnu ulogu u poznavanju kulture pojedine naroda i kulturnih krugova. Kao izravno ili neizravno datirani dokument, novac ima za historiju to veću vrijednost, što je manje drugih pisanih izvora na raspolaganju. Kao što je kovani novac, ponekad, bez obzira na svoje kulturno-historijsko značenje, sam po sebi spomenik umjetničkog stvaranja, tako je i papirnati s druge strane dokument različitog stupnja grafičkog umijeća pojedinih naroda.⁷ Iako je s likovnog aspekta mnogo zanimljiviji metalni (kovani i lijevani) novac, i papirnati je novac vrlo zanimljiv s grafičkog i ikonografskog stanovišta, a samo proučavanje papirnato novca vrlo je značajno za modernu numizmatiku.⁸

Novac je vrlo značajna kategorija dokumenta za privrednu historiju. Razni novci nađeni na raznim mjestima govore o trgovačkim vezama ove ili one oblasti. Naročito su značenja i predstave na novcu. Pojedine riječi ili izrazi (legende) na novcu često predstavljaju političke parole ovog ili onog perioda. Zbog svega toga dobiva izvanredan naučni značaj sabiranje, znanstveno obrađivanje, izlaganje i propagiranje starog novca.

Novac, uz to što nam daje sliku neke države u pojedinom razdoblju, omogućava nam i da razjasnimo niz zbivanja i događaja koji su prouzrokovani raznim finansijskim uvjetima.⁹ Cilj je numizmatike da razjasni ekonomsku i političku strukturu vremena, da rasvijetli povijesna zbivanja, da objasni novčano pravo, novčani promet, tehniku, vrijednost i stopu novca, i napokon ima likovnu i dokumentarnu vrijednost kao povijesni i umjetnički dokument.¹⁰

Umjetničko oblikovanje novčanice treba prvenstveno vrednovati sa stanovišta povijesti umjetnosti. Stilovi, likovni prikazi na novčanicama razvijali su se,

naime, usporedo s općim stilskim epohama kroz stoljeća. Uz vremenske valja uočiti i prostorne karakteristike stila. Tek proučavanje svih ovih gledišta zajedno može dovesti do zaključaka neophodnih za stručnu obradu zbirke. Vrijeme nastanka novčanica iz zbirke Muzeja grada Koprivnice je uglavnom prva polovica XX vijeka. Iako novčana vrijednost novčanica iz zbirke nije naročito velika, one su vrlo važan dokument vremena i društva kako koprivničkog kraja tako i šire, jer se upravo radi o novčanicama koje su gravitirale ovom prostoru. Imajući u vidu da »... sakupljanje novca koji je bio u upotrebi na području sjeverne Hrvatske spada u onu vrstu djelatnosti koju je Muzej njegovao počevši od vremena svog osnivača, dr Leandra Brozovića, čijom je zaslugom skupljen najveći dio numizmatičke zbirke, pa sve do danas, kada se toj djelatnosti nastoji dati mjesto koje po vrijednosti zaslužuje...«,¹¹ namjera nam je bila upoznati širu javnost sa ovom vrstom dokumenta – exponata, kratkim povijesnim pregledom te katalogom papirnato novca – numizmatičke zbirke Muzeja grada Koprivnice, te ujedno ukazati na neke temeljne probleme vezane uz zbirku papirnato novca i (papirnat) novac uopće. Pošto za najveći broj novčanih primjeraka iz zbirke ne postoje podaci o vremenu i načinu nabave (dar, kupnja i slično), pojedinačne inventirane slučajeve u kataloškom pregledu ne navodimo. Za očuvanost kao vrlo važnu komponentu muzejskog exponata i dokumenta uopće upotrebljavamo oznake: odlična, dobra, loša. Napomene su izvršene samo kod izuzetnih i specifičnih primjeraka zbirke.

RASPORED KATALOŠKE JEDINICE

Država
(izdanje)
Kataloški broj (apoen), datum izdanja
Opis primjerka: boja, format
Očuvanost
Napomena

KATALOG:

I ALBANIJA
Banka Kombëtare e Shqipnis

1. 20 franga bez datuma
zelena 183x106, mm
očuvanost: loša
2. 2 leka bez datuma
ljubičasta 95x54
očuvanost: odlična

Napomena: novčanice kat. br. 1 i 2 izdane su pod talijanskom okupacijom 1939. godine (Banca nazionale d' Albania).

II AMERIKA

United States

3. 5 Cents 3.3.1863.
sivomaslinasta 65x45
očuvanost: dobra

Napomena: novčanica spada u II emisiju serije sitnog papirnato novca (Fractional currency). Ubrajamo ih među rjeđe i traženije novčane primjerke.

III AUSTRO-UGARSKA – AUSTRIJA

4. 1 Gulden (Forint) 1.7.1888.

svjetloplava 105x69

očuvanost: loša

Napomena: novčanicu je izdala Centralna državna blagajna u Beču. Avers i revers isti (natpisi na njemačkom i mađarskom).

a) ÖSTERREICHISCH – UNGARISCHE BANK

5-6. 10 krona 2.1.1904.

višebojna 135x80

očuvanost: loša

7. 100 krona 2.1.1912.

zelena 162x106

očuvanost: dobra

8-10. 20 krona 2.1.1913.

plava 150x90

očuvanost: dobra

11-13. 50 krona 2.1.1914.

višebojna 164x100

očuvanost: loša

14-16. 2 krone 5.8.1914.

plava 112x68

očuvanost: loša

17-18. 10 krona 2.1.1915.

plavozelena 150x79

očuvanost: loša

19-20. 1 krona 1.12.1916.

crvena 112x68

očuvanost: odlično – loše

21-37. 2 krone 1.3.1917.

crvena 124x83

očuvanost: loša

38-39. 20 krona 2.1.1922.

ljubičasta 100x73

očuvanost: loša

40-42. 100 krona 2.1.1922.

zelena 106x78

očuvanost: loša

b) ÖSTERREICHISCH-UNGARISCHE BANK

(SERIJA »DEUTSCHÖSTERREICH« 1919/1920)

43-53. 1 krona 2.1.1915.

crvena 112x68

očuvanost: loša

54-70. 2 krone 1.3.1917.

crvena 124x83

očuvanost: loša

71-75. 10 krona 2.1.1915.

plava 150x79

očuvanost: dobro-loše

76-78. 20 krona 2.1.1913.

plava 150x90

očuvanost: dobra

79-89. 100 krona 2.1.1912.

zelena 164x108

očuvanost: dobra

90-92. 1000 krona 2.1.1902.

plavozelena 192x128

očuvanost: dobra

Napomena: tip reversa – njemački

93-94. 1000 krona 2.1.1902.

plavozelena 192x128

očuvanost: dobra

Napomena: tip reversa – ugarski

Napomena: novčanice kat. brojevi 43-94. naknadno su na aversu žigosane odnosno pretiskane 1919/1920. godine, natpisom »Deutschösterreich« tzv. Njemačko-Austrijsko izdanje.

c) ALLIIERTE MILITÄRSEHÖRDE

95. 90 Groschen 1944.

crvenosmeđa 138x77

očuvanost: loša

96-98. 1 Schilling 1944.

plava 114x58

očuvanost: loša

99. 20 Schilling 1944.

plava 137x78

očuvanost: loša

d) GRADSKI NOVAC, KASSENSCHHEIN DER STADTGEMEINDE WIEN

100-101. 50 Heller 3.12.1920.

zelena/crvena 75x48

očuvanost: loša

IV BELGIJA

102. 20 Francs 15.6.1964.

plava/zelena 116x58

očuvanost: loša

V BUGARSKA

BUGARSKA NARODNA BANKA

103. 10 leva bez datuma (1903.)

višebojna 141x91

očuvanost: dobra

104. 1 lev bez datuma (1916.)

zelenoplava 83x60

očuvanost: loša

105. 5 leva bez datuma (1916.)

plava 129x85

očuvanost: dobra

106. 5 leva bez datuma (1917.)

smeđa/zelena 127x85

očuvanost: dobra

Napomena: novčanice kat. brojevi: 103-106, imale su vrednosno pokriće u srebru te su u svako doba bile zamjenjive za srebrnu monetu.

107. 1000 leva 1942.

crvenosmeđa 180x92

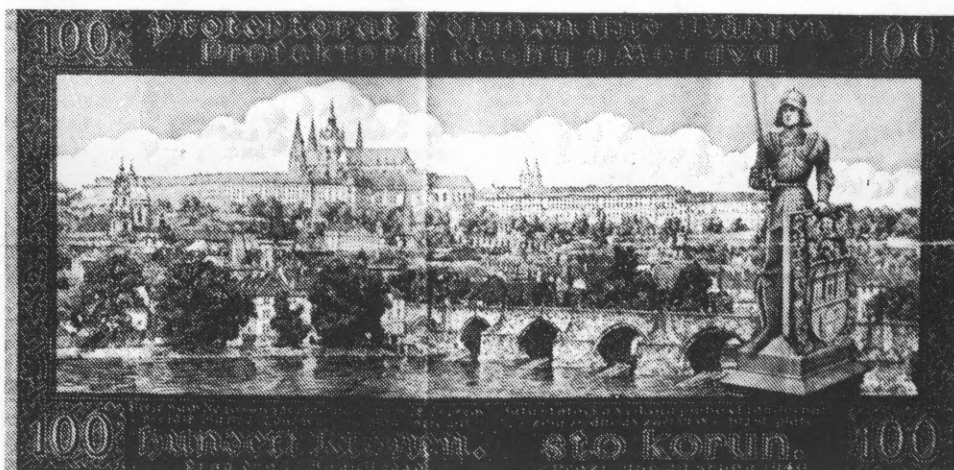
očuvanost: loša

VI CRNA GORA, KRALJEVINA GLAVNA DRŽAVNA BLAGAJNA

108. 50 perpera 1.10.1912.

ljubičasta 164x108

očuvanost: loša

VII ČEHOSLOVAČKA
PROTEKTORAT BÖHMEN UND MÄHREN
(NJEMAČKA OKUPACIJA, 1939-1945)
 109. 100 Krona 20.7.1940.
 plava 170x83
 očuvanost: loša

VIII HRVATSKA (1941-1944.)
TZV. NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
 110-121. 50 kuna 26.5.1941.
 crvenosmeđa 140x75
 očuvanost: odlično-loše
 122-129. 100 kuna 26.5.1941.
 modrozeleno 151x80
 očuvanost: odlično-loše
 130-133. 500 kuna 25.5.1941.
 zelena 161x84
 očuvanost: dobro-loše
 134-143. 1000 kuna 26.5.1941.
 smeđa 170x90
 očuvanost: dobro-loše
 144-183. 10 kuna 30.8.1941.
 maslinastostiva 138x68
 očuvanost: odlično-loše
 184-186. 50 banica 25.9.1942.
 smeđa 81x45
 očuvanost: loša
 187-192. 1. kuna 25.9.1942.
 tamnomodro/smeđe 81x45
 očuvanost: odlično-loše
 193-206. 2 kune 25.9.1942.
 crvenosmeđa 83x45
 očuvanost: odlično-loše
 207-214. 1000 kuna 1.9.1943.
 tamnosmeđe 176x81
 očuvanost: dobro-loše
 215-222. 500 kuna 1.9.1943.
 crvenosmedemodra 185x85
 očuvanost: odlično do loše
 223-226. 5000 kuna 15.7.1943.
 zelenosmeđe/ljubičasta 179x94
 očuvanost: odlično-loše

IX IRAK
CENTRAL BANK OF IRAQ
 227. 1/2 dinar bez datuma (1973.)
 višebojna 130x65
 očuvanost: loša
 228. 1 dinar bez datuma (1973.)
 višebojna 142x65
 očuvanost: loša

X ITALIJA
 229-230. 10 centesima 2.1.1918.
 oker 70x44
 očuvanost: dobra
 231. 2 lire 2.1.1918.
 zelena 108x75
 očuvanost: loša
 232. 5 lira 1940.
 smeđa 98x60
 očuvanost: loša
 233. 1 lira 23.11.1944.
 smeđa 80x45
 očuvanost: dobra
 234-235. 2 lire bez datuma
 plavo/ljubičasta 80x51
 očuvanost: loša
 236. 500 lira 20.10.1967.
 naradžasta 110x54
 očuvanost: loša

XI JUGOSLAVIJA

a) **KRALJEVSTVO SRBA, HRVATA I SLOVENACA (1918-1919.)**
 237. 1. krona 1.12.1916.
 crvena 112x68
 očuvanost: dobra
 Napomena: novčanica žigosana elipsastim žigom Koprivnice (!?). Otisak vrlo loš i nejasan, vidljivo: »Koprivnica 1918. 1. decembar...«
 238. 1 krona 1.12.1916.
 crvena 112x68
 očuvanost: loša
 Napomena: novčanica žigosana žigom plave boje »Kotarska oblast Gjurjjevac«.
 239-252. 1 krona 1.12.1916.
 crvena 112x68
 očuvanost: loša
 Napomena: novčanica žigosana »Neispravno«.
 253. 2 krome 1.3.1917.
 crvena 124x83
 očuvanost: odlična
 Napomena: izvršeno žigosanje vrlo nejasno. Vidljiv tekst: »Koprivnica«...
 254. 2 krome 1.3.1917.
 crvena 124x83
 očuvanost: loša
 Napomena: žigosano žigom plave boje: »Kotarska oblast – Gjurjjevac«.
 255. 2 krome 1.3.1917.
 crvena 124x83
 očuvanost: dobra

Napomena: žigosano žigom: »Hrvatska slavonska zemaljska blagajna Zagrebe«.

256-270. 2 krome 1.3.1917.

crvena 124x83

očuvanost: loša

Napomena: različita vrlo nejasna žigosanja.

271. 20 kroma 2.1.1913.

plava 150x90

očuvanost: dobra

Napomena: novčanica markirana ljubičastom markicom i žigosana žigom: »Pučka štedionica – dioničarsko društvo u Koprivnici«.

272-276. 20 kroma 2.1.1913.

plava 150x90

očuvanost: dobro-loše

Napomena: žigosano različitim vrlo nejasnim žigovima.

277. 100 kroma 2.1.1912.

zelena 106x78

očuvanost: dobra

Napomena: žigosano elipsastim crvenim žigom: »Kotarska oblast Ludbreg – SNS«.

Napomena: novčanice kat. brojevi: 237-277., spadaju u grupu austro-ugarskih novčanica koje su i nakon sloma monarhije bile u upotrebi na teritoriji zemlje koje su stvorene na njenom bivšem teritoriju. Žigosanje je imalo svrhu da stabilizira novčanice iz emisije A-U banke. Prvenstven cilj je bio spriječiti pritanje tog svakog dana bezvrednijeg novca u novoformirane zemlje. Među ostalim žigosanje je provela i Jugoslavija, ali ono u Jugoslaviji nije bilo jedinstveno i svaki općinski ured, gradsko poglavarstvo, svaka javna ustanova ili banka bili su ovlašteni da vrše žigosanje. Kasnije se opazilo da je žigosanje vrlo naivna mjera opreznosti pošto ga je mogao vršiti svaki čovjek. Čehoslovačka vlada je umjesto žigosanja stavila krune na državne novčanice, isto je tada odlučila i vlada u Beogradu. Ministarstvo je odredilo da se imaju na sve već žigosane krune prilijepiti marke, a tom prilikom da se zadrži 20% od svih papirnatih kruna. Vlada je pridržavanje papirnatih kruna opravdavala time da želi umanjiti cirkulaciju nota, te da poveća kupovnu moć novca. Za markiranje određene su posebne marke (novčanice od 1 i 2 krune nisu bile markirane). No pošto i tada dolazi do neispravnog markiranja (ministarstvo je za svaki apoen odredilo drugu vrst marke), te pojave falsifikata markica (koje nije bilo teško krivotvoriti), ministarstvo je odredilo da se banknote ponovno donesu u porezne urede gdje će se marke pregledati, te na ispravne udariti žig, a zadržati novčanice s krivotvorenom odnosno neispravnom markicom.

b) KRALJEVSTVO SRBA, HRVATA I SLOVENACA, MINISTARSTVO FINANSIJA SHS (1919-1929)

278. 1/2 dinara 1.2.1919.

crvenosmeđa 81x51

očuvanost: loša

279. 1/2 dinara (2 krune) 1.2.1919.

crvenosmeđa 81x51

očuvanost: loša

Napomena: vrijednost u krunama naknadno pretisnuta na novčanici latinicom i ćirilicom.

280-281. 10 dinara 1.2.1919.

plava 155x82

očuvanost: dobro-loše

282-283. 1 dinar bez datuma (1919)

oker 109x77

očuvanost: loša

284-285. 1 dinar (4 krune) bez datuma (1919)

oker 155x82

očuvanost: dobra

Napomena: boja pretiska varira od crvenog do žutog.

286. 5 dinara (20 kruna) bez datuma (1919)

crvenosmeđa 109x75

očuvanost: dobra

Napomena: pretisak crven

287-288. 10 dinara 1.11.1920.

plava 148x87

očuvanost: loša

289. 100 dinara bez datuma (1920)

ljubičasta 174x110

očuvanost: dobra

290-296. 25 para (1/4 dinara) 21.3.1921.

svjetloplava /siva 91x62

očuvanost: odlično-loše

297. 10 dinara 26.5.1926.

višebojna 125x78

očuvanost: dobra

c) KRALJEVINA JUGOSLAVIJA, NARODNA BANKA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

298-299. 100 dinara 1.12.1929.

višebojna 170x102
očuvanost: loša
vodoznak: Aleksandar
300-301. 100 dinara 1.12.1929.
višebojna 170x102
očuvanost: dobro-loše
vodoznak: Karadorđe
302. 50 dinara 1.12.1931.
višebojna 142x92
očuvanost: dobra

303. 1000 dinara 1.12.1931.
višebojna 194x124
očuvanost: dobra
304-305. 20 dinara 6.9.1936.
višebojna 135x80
očuvanost: odlično-dobro
306-307. 10 dinara 22.9.1939.
zelena 128x72
očuvanost: odlično-loše

d) DEMOKRATSKA FEDERATIVNA JUGOSLAVIJA

308-313. 1 dinar 1944.
svjetlosmeđe 92x48
očuvanost: odlično-loše
314-316. 5 dinara 1944.
plava 95x53
očuvanost: odlično-dobro
317-321. 10 dinara 1944.
crno/narandžasto 100x55
očuvanost: odlično-loše
322-325. 20 dinara 1944.
narandžasta 110x58
očuvanost: loša
326-328. 50 dinara, bez datuma (1944)
ljubičasta 120x66
očuvanost: odlično-loše
329-330. 100 dinara, bez datuma (1944)
zelena 130x72
očuvanost: dobra
331-332. 500 dinara 1944.
okersmeđa 132x74
očuvanost: loša

e) NARODNA BANKA, FEDERATIVNE NARODNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE

333-337. 50 dinara 1.5.1946.
smeđa 120x61
očuvanost: odlično-loše
338-340. 100 dinara 1.5.1946.
višebojna 130x61
očuvanost: odlično-loše
341. 500 dinara 1.5.1946.
smeđa 142x75
očuvanost: odlična
342-347. 1000 dinara 1.5.1946.

smeđa 156x78
očuvanost: odlična
348-352. 100 dinara 1.5.1955.
crvena 126x60
očuvanost: loša
353-354. 1000 dinara 1.5.1955.
smeđa 141x68
očuvanost: vrlo dobra

f) NARODNA BANKA JUGOSLAVIJE

355-358. 100 dinara 1.5.1963.
crvena 127x59
očuvanost: loša

359-360. 500 dinara 1.5.1963.
 zelena 136x64
 očuvanost: loša
 361-363. 10 dinara 1.8.1965.
 smeđa 142x68
 očuvanost: dobro do loše
 364-365. 10 dinara 1.5.1968.
 smeđa 131x62
 očuvanost: odlična

XII JUGOSLAVENSKI GRADSKI PAPIRNATI NOVAC
OSIJEK
 366. 10 filira 10.6.1919.
 zelena 58x40
 očuvanost: odlična

MARIBOR
 367. 10 vinarjev (filira) 6.10.1919.
 zelena 75x45
 očuvanost: dobra
 368. 20 vinarjev 6.10.1919.
 smeđe 75x45
 očuvanost: odlična
 369-370. 20 filira 14.6.1919.
 oker 70x45
 očuvanost: dobra
LJUBLJANA
 371. 20 vinarjev 1919.
 sivosmeđa 72x45
 očuvanost: dobra
 372. 100 lira 28.11.1944.
 plava 95x60
 očuvanost: dobra

Napomena: novčanice izdala Hranilnica Ljubljanske pokrajine. Avers i revers identično izrađeni s tom razlikom da se s jedne strane javlja slovenski, s druge njemački tekst.

XIII OBVEZNICE
KRALJEVINA JUGOSLAVIJA, OBVEZNICA NA DONOSIOCA IZDA-TA RATNIM DOBROVOLJCIMA
 373-376. a) 5000 dinara
 kamata 4%
 svjetlozelena
 format: 245x340
 očuvanost: dobra
 Napomena: tekst obveznice glasi: »Na osnovu člana 1., 3. i 7. uredbе o izdavanju državnih obveznica ratnim dobrovoljcima umjesto Agrarne zemlje... Beograd 26. septembar 1939.«
 -svaki primjerak sadrži plašt i kupone.
 377-379. b) 10 000 dinara
 svjetlosmeđa
 ostalo sve isto
 380. **OPĆINSKI ZAJAM ZA IZGRADNJU OBJEKATA ŠKOLSKOG CENTRA U KOPRIVNICI**
 boja: zelena (avers)

žuta (revers)
 - slova zelena
 format: 205x142
 (otvorena obveznica s plaštem: 285x205)

Napomena: tekst obveznice glasi: »Ova obveznica izdata je na osnovi odluke od raspisivanju zajma s javnim upisom za izgradnju objekata Školskog centra u Koprivnici (Službeni glasnik općine Koprivnica broj 2/1970 i 7/1971). Obveznica glasi na donosioca i nosi 6% kamata godišnje. Kamata se plaća unazad a počinje teći od 1. siječnja 1973. godine, putem isplate Anuitetskih kupona koji su izdati uz obveznicu, a dospijevaju 1. travnja 1973. Pravo na naplatu anuiteta zastaruje za tri godine od dana dospjeća. Za otplatu zajma po ovoj obveznici jamči općina Koprivnica.«
 -obveznica ima ukupno 8 anuitetskih kupona.

XIV BONOVİ

a) **INDUSTRIJSKI BON SAVJETA ZA PROMET ROBOM VLADE FNRJ**
 381. 2 dinara
 crveno 82x44
 očuvanost: dobra
 382. 20 dinara 1951.
 siva 82x44
 očuvanost: dobra
 Napomena: Bonovi izdani kao »Industrijski bon za potrošače preuzete na obezbijedeno snabdjevanje«
 - bonovi su izrađeni samo jednostrano (Avers)
 b) **PREHRAMBENI BON DIREKCIJA UGOSTITELJSKIH PODUZEĆA, ABONENTSKA NOVČANICA ZA PREHRANU**
 383. 1 dinar (bez datuma)
 sivo 95x55
 očuvanost: dobra
 Napomena: Bon je na sredini žigovan žigom: »Ugostiteljsko poduzeće - DVERCE - Zagreb, Ilica 18.«

XV MAĐARSKA

a) KOŠUTOVE BANKNOTE

384. 2 forinte bez datuma (1848.)

svjetlo ljubičasta 127x97

očuvanost: loša

385. 5 forinti 1.9.1848.

sivo/crveno 134x98

očuvanost: loša

386. 10 forinti 1.9.1848.

sivo/smeđe 144x109

očuvanost: loša

387. 2 penga (forinte) 1.7.1849.

sivocrna 122x84

očuvanost: loša

Napomena: poslije Martovske revolucije god. 1848. htjela je mađarska buržoazija svoju državu urediti prema uspjesima revolucije. Veliki mađarski revolucionar Kossuth Lajos u prvom je redu htio dati novoj državi i nove novčane vrednote (novac) i osnovati Mađarsku narodnu banku. Kao prvi mađarski revolucionarni novac tiskane su u više varijanata kamatne obveznice. Nakon obveznica dolaze banknote. Kao prve Kossutove banknote su 2 forinta koje dolaze u opticaj 6.8.1848. Nešto kasnije (8.10.1848) stavljene su u opticaj i banknote od 1 forinte. Te banknote već nose ime Kossuta kao ministra financija (koji je ujedno osnovao zavod za izradu novčanica). Vlada je velika oskudica sitnog novca pa su banknote od 1 i 2 forinte brzo bile utrošene, zato je vlada bila prisiljena da izda državne doznačnice koje nose datum 1.1.1849. godine. S tzv. Martovskom konstitucijom bečka vlada je 1849. raspočela Kraljevinu Ugarsku. Ugarski je parlament na to reagirao tako da je lišio prijestolja Habsburgeve u Ugarskoj i proglasio nezavisnost. Od tog vremena nalazimo na novim Kossutovim banknotama mađarski grb, ali bez kraljevske krune. Zadnje mađarske revolucionarne banknote radene su u Itali-

ji, ali nisu bile tiskane. Poslije ugušenja mađarske revolucije Kossuth je bio prisiljen da ode u emigraciju, gdje je on i dalje izdavao mađarske vane-note u USA (New York i Philadelphia), Engleskoj (London) i Italiji. Stoga, iako primjerci iz muzejske zbirke grada Koprivnice i nisu odlično očuvani, moramo konstatirati da predstavljaju izvanredan dokument svog vremena i društva, to prije što je upravo i taj novac gravitirao ka koprivničkom kraju.

b) MAĐARSKA DRŽAVNA BANKA

388. 25 krona 27.10.1918.

plava 135x80

očuvanost: loše

Napomena: novčanica izdana kolovoza 1918. za vrijeme revolucije Bele Kuna u Mađarskoj. Takve novčanice narod nije rado primao jer su još uvijek bile u opticaju novčanice režima »Friedrich«. Novčanice su tiskane samo jednostrano tj. samo avers (bez reversa) na običnom papiru.

389-390. 2 korone 1.1.1920.

crvena 133x76

očuvanost: loša

391. 50 korona 1.1.1920.

smeđa 142x95

očuvanost: odlična

392-393. 100 korona 1.1.1920.

smeđa 180x126

očuvanost: loša

394. 10 000 korona 1.7.1923.

tamnozeleno 147x90

očuvanost: loša

395-396. 20 penga 2.1.1930.

zelenoplava 165x85

očuvanost: dobro-loše

397-430. 100 penga 1.7.1930.

ljubičasta 176x90

očuvanost: odlično-loše

431-435. 10 penga 22.12.1936.

zeleno 160x71

očuvanost: loša

436-440. 20 penga 15.1.1941.

plava 165x76

očuvanost: loša

441-442. 1 000 penga 24.2.1943.

smeđe/ljubičasta 184x100

očuvanost: loša

443. 10 000 penga 23.10.1945.

višebojna 178x80

očuvanost: loša

444-446. 1 million penga 24.5.1946.

žuta 167x84

očuvanost: loša

447-448. 100 millio penga 18.3.1946.

smeđa/oker 160x78

očuvanost: dobra

XVI NJEMAČKA

- 449-450. 1 000 maraka 21.4.1910.
smeđa 187x110
očuvanost: loša
450. 1 marka 12.8.1914.
zelena 95x58
očuvanost: loša
451. 2 marke 12.8.1914.
smeđecrvena 110x70
očuvanost: loša
452. 10 maraka 6.2.1920.
zelena 125x83
očuvanost: loša
453. 1 000 maraka 15.9.1922.
zelena 160x85
očuvanost: loša
454. 5 000 maraka 2.12.1922.
višebojna 130x90
očuvanost: loša
455. 100 000 maraka 1.2.1923.
ljubičasta 188x112
očuvanost: loša
456. 1 000 000 maraka 20.2.1923.
višebojna 159x110
očuvanost: loša
- Napomena: novčanica samo jednostrano otisnuta (Avers)
457. 20 000 maraka 20.2.1923.
višebojna 160x95
očuvanost: loša
458. 2 000 000 maraka 23.7.1923.
smeđa/zelena 164x87
očuvanost: dobra
- 459-461. 1 marka 30.1.1937.
sivosmeđa 120x64
očuvanost: loša
- 462-463. 2 marke 30.1.1937.
smeđa 125x70
očuvanost: loša
464. 5 maraka 1.8.1942.
smeđa 140x70
očuvanost: loša

XVII POLJSKA

465. 1/2 marke poljske 9.12.1916.
crveno/zelena 98x65
očuvanost: loša
- 466-467. 1 marka poljska 27.5.1919.
sivo 110x70
očuvanost: dobro-loše

XVIII RUSIJA - SSSR

468. 1 rubalj 1898
plavo/smeđe 150x90
očuvanost: loša
469. 3 kopejke bez datuma (1915/1917)
zelena 80x45
očuvanost: dobra
470. 5 kopejki bez datuma (1915/1917)
plava 80x45
očuvanost: dobra
471. 20 rubalja 1917.
smeđa 64x50
očuvanost: dobra
472. 250 rubalja 1918.
zelenosmeđa 183x100
očuvanost: dobra
473. 500 rubalja 1918.
zelena 205x111
očuvanost: dobra
474. 20 rubalja 1919.
oker/smeđa 128x78
očuvanost: dobra
475. 100 rubalja 1919.
zelena 184x95
očuvanost: odlična
476. 5 000 rubalja 1919.
smeđa/zelena 225x114
očuvanost: loša
- 477-481 10 000 rubalja 1919.
smeđa 204x102
očuvanost: odlično-loše

482. 250 rubalja 1920.
ljubičasta 155x75
očuvanost: dobra
- 483-484. 500 rubalja 1920.
plava 150x74
očuvanost: odlična

XIX SRBIJA

- a) NARODNA BANKA KRALJEVINE SRBIJE
485. 10 dinara (u srebru) 2.1.1893.
plava/smeđa 138x84
očuvanost: loša

486. 5 dinara 28.4.1917.

svjetloplava 125x73

očuvanost: loša

b) SRPSKA NARODNA BANKA (OKUPACIJA 1941-1944)

487. 20 dinara 1.5.1941.

smeđa 128x72

očuvanost: loša

488-492. 100 dinara 1.5.1941.

višebojna 172x102

očuvanost: loša

493-497. 1 000 dinara 1.5.1941.

višebojna 185x112

očuvanost: loša

498-500. 500 dinara 1.11.1941.

višebojna 168x94

očuvanost: odlično-loše

vodoznak: žena

501. 500 dinara 1.11.1941.

višebojna 168x94

očuvanost: dobra

vodoznak: Aleksandar

502-505. 50 dinara 1.5.1942.

smeđa 146x76

očuvanost: dobro-loše

506. 500 dinara 1.5.1942.

višebojna 170x95

očuvanost: odlična

507. 1 000 dinara 1.5.1942.

višebojna 184x110

očuvanost: loša

508. 100 dinara 1.1.1943.

višebojna 165x85

očuvanost: loša

BILJEŠKE

* Fotografije izradio: Mladen Jakupec

1. Prilikom upotrebe taj novac je mjereno i vrijedilo je prema težini metala (tzv. penzatorsko plaćanje).
2. Opširnije: Novac, Enciklopedija likovnih umjetnosti 3 (dalje: Elu), Zagreb 1964, 562-563., A. Bauer, Konceptija i zadaci numizmatičke zbirke, Num. Vijesti 19, Zagreb 1963, 4., O. Farres, Historia Universal de la moneda, Madrid 1974, K. Walker, Das Geld in der geldgeschichte, Lauf 1959, H. Gebhardt, Numismatik und geldgeschichte, Heidelberg 1949.
3. Vidi: A Pick, Altes Papiergeld, Dortmund 1980, 234-248, Isti, History of paper money, Standard catalog of world paper money, USA i München 1980. (III izdanje), 24-30, Isti, Papiergeld-ein Brevier für sammler, Niederhausen 1980, 7-34, Y. Beresiner, The story of paper money, England 1973.
- Zbog svoje osnovne prednosti u lakoći i relativno ekonomičnijoj izradi papirnati novac je krajem XVIII. početkom XIX. vijeka počeo u gotovo svim državama ulaziti sve više u promet istodobno kad i sitan kovani novac od manje vrijednih metala.

4. Najstarija sačuvana evropska banknota je novčanica od 10 talira (izdanje Johana Palmstrucha - Stokholmska banka) 1666. godine. Ista Banka izdala je i prvu evropsku regularnu novčanicu (1661). Najstarije izdanje novčanice koja je bila u upotrebi i na našem teritoriju je austrijsko izdane banknote od 20 Guldena 1759. godine (Beč). Opširnije: Pick, Altes. . . , 6, 10, 16 i 224.
5. A. Dahl, Povijest knjige, Zagreb 1979, 22, papir, Elu 3, 628, V. Vilets, Umetnost Kine, Beograd 1974, 295-296.
6. H. Klajn, Stampa novčanica, Mali leksikon štamparstva i grafike, Beograd 1979, 183-184.
7. Novac, Elu 3, 562.
8. Numizmatika, kao sastavni dio nauke o materijalnoj kulturi čovjeka, oslanja se na arheologiju, povijest, povijest umjetnosti, ekonomiju, etnologiju, kulturnu i političku povijest, paleografiju, filologiju. . . , isto tako kao što se te nauke oslanjaju na numizmatiku.
9. Bauer, konceptija. . . , 5-6.
10. Bauer, ep. cit., 6. Kao što je za dobro poznavanje papirnato novca potrebno poznavati papirologiju, filigranologiju, sfragistiku, vrlo je značajno poznavanje i tiskarskih tehnika i grafičke umjetnosti.
11. Od antike do danas, Katalog numizmatičke izložbe (17.4. -13.5.1971), Koprivnica.